

การศึกษาและถอดองค์ความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมโดยภาคประชาชน

ในภาคเหนือตอนบน

สามารถ สุวรรณรัตน์¹, กรวรรณ สังขกร¹, อากร บัวคล้าย²

บทคัดย่อ

โครงการการศึกษาและถอดองค์ความรู้การดำเนินงานอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมโดยภาคประชาชนในภาคเหนือตอนบน ได้ดำเนินการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวอย่างกลุ่มภาคประชาชนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การศึกษาครั้งนี้ได้คัดเลือกกลุ่มภาคประชาชนจังหวัดละ 1 กลุ่ม โดยใช้ตัวชี้วัดได้แก่ (1) ต้องเป็นการดำเนินงานโดยภาคประชาชน (2) เป็นกลุ่มคนทำงานที่มีผลงานเป็นรูปธรรม และได้รับการยอมรับ (3) มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จากการพิจารณาคัดเลือกจึงได้กลุ่มตัวแทนเพื่อดำเนินการศึกษาวิจัย ดังนี้ โครงการฟื้นฟูบ้าน ย่าน เวียงเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่, กลุ่มคนตัวเล็กกับการอนุรักษ์ และชุมชนวัดปงสนุก จ.ลำปาง, ชมรมบ้านเก่าเมืองแม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน, ชั่วศิลปะ จ.เชียงราย, กลุ่มกว๊านพะเยา จ.ลำพูน, มูลนิธิฮักเมืองน่าน จ.น่าน, ชมรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเมืองแพร่ จ.แพร่ และหอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ จ.พะเยา

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มภาคประชาชนทั้ง 8 กลุ่มมีจุดแข็ง จุดอ่อน คล้ายคลึงกัน โดยจุดแข็งคือ การได้บุคลากรที่มีจิตอาสา มีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน ทุ่มเทและเสียสละ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถหลากหลาย สามารถที่จะประยุกต์เอากิจกรรมและโอกาสต่างๆที่ผ่านเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานได้อย่างชาญฉลาด และมีความพยายามในการเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จุดอ่อนที่มีคล้ายคลึงกันคือ การขาดกลุ่มเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมงานในฐานะคณะทำงาน และยังขาดแคลนทรัพยากรที่ใช้ในการทำงาน เช่น งบประมาณ และกำลังคน ทำให้การทำงานมีการขาดช่วง ขาดกลไกและมาตรการที่ช่วยผลักดันให้การดำเนินงานอนุรักษ์มีความยั่งยืน ยังคงต้องการการพัฒนาในด้านกลยุทธ์การยกระดับงานในพื้นที่สู่การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย และมาตรการในขั้นต่อไป

จากการประเมินศักยภาพและถอดบทเรียนการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างข้างต้น สามารถสรุปแนวปฏิบัติที่ดีที่ในการดำเนินงานได้ดังนี้ (1) คน และกลุ่มคนต้องรวมกันขึ้นด้วยความสนใจและความต้องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน อาศัยศักยภาพพื้นฐานของตนเองและกลุ่มในการริเริ่มวางแผนและสร้างแนวทางการทำงานให้ชัดเจนมีเป้าหมาย (2) ต้องมีวิธีการ และเครื่องมือในการดำเนินงานที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ โดยอาจประยุกต์ใช้กิจกรรมอื่นๆ เช่น ศาสนพิธี ประเพณี หรือวิถีชุมชน เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ภายใต้หลักคิดสำคัญคือ การสร้างการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นสาธารณะประโยชน์ มีความต่อเนื่อง และรู้จักเชื่อมโยงขยายเครือข่าย (3) ควรมีการประเมินผลลัพธ์การดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการทำงาน มีการถอดบทเรียน เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานในครั้งต่อไป (4) มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์งานของกลุ่มสม่ำเสมอ และ (5) ควรมีกลยุทธ์เพื่อผลักดันการดำเนินงานให้มีกลไกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความยั่งยืนให้กับการทำงาน รวมถึงต้องมีการยกระดับผลลัพธ์ของการทำงานสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย ค่านิยมในสังคม และแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ เพื่อให้เกิดมาตรการการอนุรักษ์ในทุกระดับ และทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนไปพร้อมกัน

¹ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โทร 053-942-582, Email: samart77@gmail.com

² นักวิจัยอิสระ และอดีตนักผังเมือง สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่

Translational Research on Cultural Heritage Conservation by Community Network in Upper Northern Thailand

Samart Suwannarat¹, Korawan Sangkakorn¹, and Argorn Baoklai²

Abstract

This research objectives to translation and crystalize success cases of community's participation in cultural heritage conservation from best practitioners over 8 provinces of northern Thailand. The criteria for defining a best practitioner is first a network or an organization should be founded by community, second, their project-outputs must create visible and social impacts including widely excepted, and last their works have continuously operated until present day. The study cases are Fuen Ban Yaan Wieng Chiang Mai project from Chiang Mai province, The Little People in Conservation and Phong Sa-nook community from Lampang, Chomrom Baan Kao Muang Mae Hong Sorn from Mae Hong Sorn, Kwau Silpa from Chiang Rai, Kwunga Whan group from Lampoon, Hug Muang Nan (foundation) from Nan, Chom Rom A-nuruk Sathapattayagum Tong Tin Muang Phrae and Ho Watanatham Nithat Wat Si Khom Kham from Phayao.

The results from SWOT analysis reveals all of the community network has a strength on human resources with volunteer mind, enthusiasm action, and varied expert. They can adapt multidisciplinary knowledge and various changes; such as Buddhist ceremony or lifestyle activities, to create public attractive activities to catch people interest and gain participation, additionally, the opportunity also rely on that capability. The weakness and threads are a lack of resources in term of youth professionals and funds these produce immersive effect on keeping a continual work, lack of working system and having no vision for conservation measure. The process, moreover, hardly be sustained by their own.

The translation manifests the concept of best practice on cultural heritage conservation by community is fist community or network's members must intend to work and believe in the same goals and have participatory plans, second, there should have various methods and tools for archiving their objectives. Additionally, participation always be concerned and applied as well as the public profit must be addressed. There, third, should have an evaluate process along with translational meeting after project finished. Forth, the public relation and media are strongly important not only for denounce news but also a change to distribute an idea or gain more connection from other interests. The last, community should have a strategic plan to raise up a result to be a public policy or social measure. That is for concrete the concept of participatory conservation and increase more change to conserve other cultural heritaeges in their community.

¹ Social Research Institute, Chiang Mai University, Call: 053-942-582, Email: samart77@gmail.com

² Researcher and Retired Urban planner, Department of Public Works and Town & Country Planning; Chiang Mai province